

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Валентина Григорова Григорова-Генчева,
катедра „Финанси и застраховане“, ВУЗФ

на дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: проф. д-р Юлия Добрева

Тема: „Глобални, регионални и национални измерения на социалните неравенства”

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 698/16.12.2024 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Глобални, регионални и национални измерения на социалните неравенства” за придобиване на научна степен „доктор на науките” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика. Автор на дисертационния труд е проф. д-р Юлия Добрева – кандидат към катедра „Финанси и застраховане“.

За становище получих дисертация с обем 207 стр., озаглавена „Глобални, регионални и национални измерения на социалните неравенства”, и автореферат с обем 63 стр.

Предадените от проф. д-р Юлия Добрева материали включват документи по представен опис: автобиография, дисертационен труд и автореферат на български език, списък и резюмета на публикациите, списък на цитиранията, както и декларация за оригиналността на дисертацията

Кандидатът е приложил 1 студия, 1 глава от колективна монография и 9 статии.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Проф. д-р Юлия Добрева е заместник-ректор на ВУЗФ и директор на направление "Икономика" във VUZF Lab.

Тя е доктор по икономика, специалност „Политическа икономия“. Завършила е СУ "Св. Климент Охридски", където защитава докторската си дисертация на тема "Оптимизационното моделиране при изследване на устойчивото развитие" през октомври 2011 г. От януари 2012 г. е хоноруван преподавател във Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ), както и почетен лектор към Международния факултет на Университета в Шефийлд, Великобритания. От февруари 2014 г. Юлия Добрева е главен асистент във ВУЗФ, през март 2016 г. е избрана за доцент, а през октомври 2021 г. - за професор. Води лекции и упражнения в бакалавърските курсове по дисциплините „Устойчиво развитие“, „Оперативен мениджмънт“, „Финансов мениджмънт“, „Счетоводство“, „Управленско счетоводство“ и „Финансови институции и пазари“, както и в магистърските курсове по дисциплините „Поведенчески финанси“, „Глобалистика“, „Потребителско поведение“.

Автор е на два учебника, три книги и редица статии и научни публикации, посветени на проблемите на устойчивото развитие, глобалната икономика, поведенческата икономика и институционалното развитие. Участвала е в редица международни научни конференции и проекти в Италия, Англия, Дания, Литва, Чехия, Полша, Гърция, Турция, Румъния, Катар и др.

Проф. Добрева има и дългогодишен управленски опит в банковата сфера.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Избраната от авторката структура на дисертационния труд включва следните елементи: увод, първа глава „Същност и основни характеристики на неравенството“, втора глава „Глобални и регионални аспекти на неравенството“ и трета глава „Национални аспекти на неравенството“. Всяка от главите е разделена на шест части и завършва с изводи. В структурата на разработката са включени също списък на използваната литература и формулиране на заключения и приноси.

В първа глава са представени начините за измерване на неравенството чрез измерване на бедността, въведени и сравнени са понятията „равенство“ и „равнопоставеност“, анализирани са основните човешки нужди и социални индикатори. Проф. Добрева дава конкретни примери за влиянието на растежа върху бедността. В тази част са разгледани и по-

важните теории за неравенството и бедността (Рикардо, Маркс, неокласическа и модел на излишъка на работна ръка). Авторката отделя специално внимание на ефектите на съзидателното разрушение и иновациите върху неравенството. Тя разглежда петте етапа в процеса на съзидателно разрушение като фактор, създаващ работни места и неделима част от процеса на икономическото развитие и растеж.

Втора глава е посветена на критичния анализ на глобалните и регионалните аспекти на неравенството. Проф. Добрева разглежда последователно неравенството в доходите, факторите, които го обуславят и перспективите за неговото преодоляване в Европа и САЩ, в Азия, Африка и Южна Америка. Авторката се фокусира и върху отражението на епидемията от Ковид-19 върху глобалните неравенства. Основните изводи определят Европа като регион с най-ниска степен на неравенство в света. В заключение са формулирани и основните причини за неравенството в Азия, Африка и Латинска Америка.

Кандидатката посвещава третата глава в изследването си на основните характеристики на неравенството в България и на факторите, които го обуславят и причиняват неговото увеличаване. Индексът на Джини и поляризацията в доходите са представени като измерители на неравенството. В изводите към тази глава проф. Добрева формулира някои конкретни препоръки за преодоляване на неравенството в България, а именно: осигуряване на икономически растеж, на минимална работна заплата, съответстваща на стандарта на живот, въвеждане на прогресивно данъчно облагане и подобряване на образованието с фокус върху връзката между бизнеса и академичните среди.

Избраната от проф. д-р Юлия Добрева структура на дисертационния труд, представена по-горе, включва основните елементи, необходими за анализ на емпирични данни и проблеми и позволява да бъдат развити пълноценно основните теми, свързани с глобалните, регионалните и националните измерения на социалните неравенства. Достоверността на използваните данни е гарантирана от основните източници на информация по темата, които авторката използва. Това са доклади на ООН, данни на Numbeo (най-голямата база данни в света за разходите за живот, която включва информация за над 12 000 градове), доклади на ПРООН (UNDP), данни на Световната банка, Евростат, НСИ и др.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Темата за неравенството в една държава, както и между различни държави и континенти, е една от най-актуалните теми в условията на глобализация и стремеж към постигане на социална справедливост и устойчив растеж. Целта на авторката е да направи задълбочено изследване на съвременните характеристики на глобалните, регионалните и

националните социално-икономически неравенства. Проф. Добрева постига блестящо тази цел като в процеса на работа реализира следните приноси с теоретичен и практико-приложен характер:

1. Осъществява критичен и задълбочен теоретичен преглед на основните термини и индикатори, използвани за измерване на неравенството и тяхното приложение.
2. Разглежда взаимовръзката между неравенството и икономическия растеж като анализира примера на Южна Корея, Япония и Тайван за 30-годишен период (1965-1995 г.).
Заклучението, до което проф. Добрева стига по емпиричен и аналитичен път, е, че „в началото на даден цикъл от икономическия подем има известно нарастване на неравенството, последвано от трайно намаляване с поддържане на растежа до достигнатите високи стойности“. Този извод е с фундаментално значение за разработването и провеждането на национални и европейски политики за устойчив растеж и намаляване на социалните неравенства.
3. Формулира тезата и доказва, че неравенствата в доходите в условията на финансови и икономически кризи, както и при икономики в преход, могат да бъдат преодоляни чрез иновации, съзидателно разрушение и високопродуктивни инвестиции. Този принос излиза от рамките на теорията и може да намери приложение в сферата на икономиката, за предвиждане на успешни инвестиции и въвеждане на иновации в производството.
4. Анализира проявлението на неравенството в различни региони на света (Азия, Африка, Латинска Америка), като обработва сериозна база данни, дава конкретни примери за добри и лоши практики и дефинира неговите основни характеристики в тези региони. Съществено теоретично значение има коментарът на авторката, относно проблемите при анализа на данни за световното неравенство. Те могат да бъдат преодоляни само чрез комбиниране на различни видове източници на данни: самостоятелни или колективни проучвания, данъчни данни и национални сметки.
5. Маркира спецификите на доходното неравенство в Европа, което може да бъде съпоставено само с аналога му във водеща икономика като тази на САЩ. Сериозен теоретичен принос представлява анализът на данни и критичният преглед на научни публикации за неравенствата в страните от Източна Европа след 1980 г.

6. Извършва задълбочен анализ на неравенството в България в контекста на региона, като очертава водещите тенденции за периода 2000-2022 и предлага начини за намаляването му в бъдеще. Препоръките на авторката за преодоляване на неравенствата в България представляват най-съществения научно-приложен принос на дисертацията: „икономически растеж, минимална работна заплата, съответстваща на стандарта на живот, прогресивно данъчно облагане и подобряване на образованието и особено фокусиране върху връзката между бизнеса и академичните среди.“

На фона на заключенията на проф. Добрева, че качеството на институциите и ефикасността на техните политики за създаване на условия за устойчиво развитие са едни от основните фактори за преодоляване на неравенствата, нейните анализи и препоръки биха могли да бъдат приложени успешно в създаването и провеждането на съвременна правителствена политика в Република България в социалната и данъчната сфера, както и в областта на образованието.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

В изследванията на кандидатката има оригинални научни и научно-приложни приноси, които са получили международно признание като част от тях са публикувани в списания и сборници от международни научни конференции. Проф. д-р Юлия Добрева има 11 (единадесет) публикации по темата на дисертацията: глава от колективна монография-1, научна студия-1, доклади от конференции и статии-9. Всички публикации са нейни самостоятелни разработки. Девет от публикациите са на английски език.

6. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Документите и материалите, представени от Юлия Добрева отговарят на изисквания(та) на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ВУЗФ за придобиване на образователната и научна степен „доктор на науките“ в професионалното направление 3.8. Икономика.

7. Автореферат

Авторефератът е с обем от 63 страници. В него се съдържа описание на основните характеристики на дисертационния труд, вкл. структура и съдържание, актуалност на

избраната тема, обобщено представяне на дисертацията и публикациите по темата на дисертацията. Авторефератът на дисертационния труд е изготвен в съответствие с възприетите за подобен род научни разработки изисквания.

В Автореферата са посочени методите на изследване, проблемите и ограниченията в дисертационния труд в контекста на теоретичните обобщения и решения на големи научни или научноприложни проблеми, в съответствие със съвременните постижения в тази сфера. Проф. д-р Юлия Добрева точно формулира предмета и целта, както и основната хипотеза на своето изследване. Изброени са и шестте основни изследователски задачи, които авторката си поставя. Основната част на автореферата включва най-съществените елементи от проучванията във всяка от трите глави на дисертацията. В заключението са представени изводите, препоръките и научно-практическите приноси на дисертационния труд.

Приложена е и Декларация от Юлия Добрева, в която авторката заявява оригиналността на дисертацията си, липсата на нарушаване на авторските права на други лица и пълното отсъствие на копирани елементи от нейната докторска дисертация, озаглавена „Приложение на оптимизационни задачи при изследване на процеса на устойчиво развитие“, защитена в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 2011 г.

8. Критични забележки и препоръки

Дисертационният труд на проф. д-р Юлия Добрева има редица достойнства, които са изброени по-горе, нямам конкретни забележки. Бих препоръчала на авторката да продължи научните си изследвания в областта на социалното и доходното неравенство в България с фокус върху анализа на процесите след приемането на страната в еврозоната. Бих искала да формулирам два въпроса към проф. Добрева:

1. Кои са по-важните мерки, които трябва да бъдат предприети с цел намаляване на социално-икономическото неравенство в България?
2. Възможно ли е да се премахне окончателно социално-икономическото неравенство между населението на различни континенти или това е утопия?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и **отговарят на всички** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилата за условията и реда за придобиване на научната степен “доктор на науките” във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че кандидатът проф. д-р Юлия Добрева **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди научна степен „доктор на науките“** на проф. д-р Юлия Добрева в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика

27.01.2025 г.

Рецензент: .....

доц. д-р Валентина Григорова-Генчева

(ак. дл. н. ст. име фамилия)